

Према свему изложеном, решење републичког државног секретаријата за унутрашње послове којим се у првом степену решава у ствари отпуста из држављанства коначно је у управном поступку јер против таквог решења није допуштена жалба. Притом треба нагласити да се при разматрању пошло од становишта Савезног врховног суда да за решење републичког државног секретаријата за унутрашње послове којим се не дозвољава отпуст из држављанства, није потребна сагласност Савезног државног секретаријата за унутрашње послове. Уколико би се пак пошло од становишта да је сагласност савезног органа потребна и кад се отпуст из држављанства не дозвољава и становишта да је против таквог решења према чл. 24 Закона о држављанству жалба допуштена савезном државном секретаријату, таква би жалба била искључена по чл. 227 Закона о општем управном поступку, јер ако је орган који би био надлежан да решава по жалби дао сагласност на првостепено решење, по жалби решава орган непосредно вишег степена од тог органа, а ако таквог органа нема, против таквог решења може се непосредно покренути управни спор. Како изнад Савезног државног секретаријата нема органа непосредно вишег степена то би жалба против првостепеног решења у овој ствари била, и са тог становишта, искључена.

А. Давинић

ДА ЛИ ЈЕ ЛАЖАН ИСКАЗ СТРАНКЕ У ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ КРИВИЧНО ДЕЛО ИЗ ЧЛ. 283 КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА

1. — По чл. 283 Кривичног законика „Сведок, вештак, преводац или тумач, који пред судом, у арбитражном или у управном поступку да лажан исказ, казниће се затвором до три године”. У једном случају давања лажног исказа од стране странке у парничном поступку Окружни суд у Београду обуставио је извиђаје. По схватању суда давање лажног исказа од стране странке у парничном поступку у фази извођења доказа саслушањем странака, било под заклетвом или без заклетве, није кажњиво по чл. 283 Кривичног законика. Одлучујући по жалби Јавног тужиоца Врховни суд НР Србије укинуо је решење Окружног суда као неправилно. Разлози Врховног суда НР Србије су следећи:

„По нахођењу Врховног суда, изјава тужиоца или туженика у парници, кад се они саслушавају као странке, претставља једно доказно средство које је по доказној вредности и по начину извођења у свему једнако исказу сведока. По правним правилима парничног поступка, кад се приступа извођењу доказа саслушањем странака, оне се упозоравају, као и сведоци, на дужност да говоре истину, а исто тако на последице давања лажног исказа. Према томе ако дође до лажног исказа странке, такав се исказ има третирати као давање лажног исказа од стране сведока”.

Врховни суд НР Хрватске, међутим, у својој пресуди К. 1506/55 од 28 октобра 1955 (1) заузео је супротно становиште:

„Члан 283 КЗ за разлику од Кривичног законика старе Југославије изричито је инкриминирао само случај када лажан исказ да сведок, вештак, преводилац или тумач. Иако се доказ саслушањем странака по свом значењу и суштини приближава доказу саслушањем сведока, ипак тим странка не постаје сведок, па према томе не улази у круг оних таксативно наведених особа из чл. 283 Кз”.

2. — По излагањима др. Ј. Таховића, давање лажног исказа од стране странке у парничном поступку није кривично дело из чл. 283 Кривичног законика. „Лажан исказ странке у многоме омета проналажење материјалне истине и доношење правилних одлука. Из ових разлога у неким законодавствима, давање лажног исказа од стране странке у грађанском поступку сматра се као кривично дело. У нашем Законику међутим ово није учињено, тако да се кривично дело давања лажног исказа ограничава само на сведока, вештака, преводиоца или тумача” (2).

У објашњењима уз нацрт Кривичног законика ФНРЈ изнето је исто схватање. „У неким страним законцима инкриминисан је случај кад странка у грађанском поступку, приликом извођења доказа саслушањем странака, да лажни исказ. Тај случај изједначава се са случајем давања лажног исказа сведока, вештака, преводиоца или тумача. У Нацрту није прихваћено ово становиште из два разлога. Прво зато што није извесно да ли ће наше грађанско процесно право познавати установу извођења доказа саслушањем странака. Али, и под претпоставком да наше процесно право утврди ово доказно сретство, поставља се питање да ли би требало инкриминисати давање лажног исказа од стране једне странке у поступку, јер би то значило заснивање кривичног поступка после сваког грађанског поступка у коме странке нису сагласно дале своје исказе приликом извођења доказа саслушањем странака” (3).

За супротно становиште залаже се Б. Микуличић. У свом чланку „Давање лажног исказа”, он пише: „Мислим да нема аргумената који би говорили да је потребно искључити кривичну одговорност странака. Напротив, какав учинак може имати исказ странке, која преслушана у сврху доказивања може лагати до миле воље, а да зато неће кривично одговарати. Мислим, да је ефикасност таквог исказа без икаквог значења. Не преостаје нам друго него или укинути институт преслушања странака у сврху доказивања, или криминализовати кривичну одговорност странака. О укидању института нема говора, па нам тада не преостаје друго него кренути путем кривичне одговорности странака. Сматрам, да се неће противи духу закона, интенцији

(1) Види Б. Микуличић: Давање лажног исказа, Гласник адвокатске коморе АП Војводине, бр. 8 из 1956, стр. 27.

(2) Др. Јанко Таховић: Кривично право, Београд, 1953, стр. 379—380.

(3) Види Објашњења уз нацрт Кривичног законика ФНРЈ, Београд, 1951, стр. 245.

законодаваца, ако наша пракса смело крене путем кривичне одговорности странака у случају давања лажног исказа приликом преслушавања у сврху доказивања [...] Држим да пракса у горњем правцу не би била *contra legem* већ напротив у складу са законом и социјалистичком законитошћу, то све дакако крај једног логичног тумачења. — Напокон, размотримо положај странке саслушане у сврху доказивања. Не појављује ли се она у такој ситуацији као сведок и не можемо ли онај „свједок“ из чл. 283 КЗ аплицирати и на странку преслушану у сврху доказивања. Управо на то нас упућује чињеница да се преслушање странака у сврху доказивања у ранијим поступцима звало „преслушање странака као сведока“. Оно се проводи као и доказивање сведоцима, исказ такве странке има доказну снагу као и исказ сведока. Крај свега изнесеног има ли разлога онај „свједок“ из чл. 283 тако уско тумачити и разумјевати под тим доиста само сведока у оном најформалнијем смислу. Ако појам сведока из чл. 283 КЗ тако уско тумачимо, тада отпада с друге стране супротно третирање странака у кривичном поступку где се оштећени као тужилац и приватни тужилац могу саслушати као сведоци (чл. 219 ЗКП)” (4).

3. — У прилог схватања да се под кривично дело из чл. 283 не може подвести лажан исказ странке саслушане у парничном поступку може се навести сама стилизација тог члана: „Сведок, вештак, преводилац или тумач који пред судом, у арбитражном или у управном поступку да лажни исказ, казниће се затвором до три године“. Исто кривично дело у Кривичном законнику из 1929 овако је формулисано (чл. 144): „Ко пред судом под заклетвом лажно нешто искаже, казниће се робијом до пет година. Ако се сведок, вештак, преводилац или тумач у кривичном поступку против ког лица лажно заклео у корист или на штету овога казниће се робијом до десет година“.

Ако упоредимо ова два законска прописа (5) није тешко извући закључак да је Кривични законик из 1929 својом неодређеном формулацијом става првог („ко пред судом“) уствари био обухватио и странку у парничном поступку. Нема сумње да су правна правила Грађанског парничног поступка допуштала да странка пред судом да свој исказ под заклетвом. Према томе, уколико је тај исказ био лажан, странка је чинила кривично дело из чл. 144, ст. 1.

По чл. 283 нашег Кривичног законика, међутим, те неодређене формулације нема. Она је замењена прописом у коме су таксативно

(4) Б. Микуличић: Давање лажног исказа, стр. 28 и 29. — Др. Ј. Таховић сматра да приватан тужилац, који у кривичном поступку да лажан исказ, не би одговарао по чл. 283 већ по прописима чл. 282 (Кривично право, стр. 379). Ово је и гледиште проф. Живановића. По њему појам „пријаве“ не мора потицати из сопствене одлуке (Кривично право, стр. 169—170). Мислим, међутим, да је ближе правилнијем решењу гледиште Лазе Урошевића да нема овог кривичног дела ако је достава потекла услед пропитивања власти (Коментар Кривичног законика, стр. 232).

(5) Не морамо ићи дубље у прошлост до Српског казненог законика и до надрта који су претходили доношењу Кривичног законика из 1929 а где је та разлика још јаче истакнута и где се изричито помиње лажан исказ странке. Мислим да то није потребно јер је у том Законнику и у тим надртима при саслушању странака тежиште било пре на кривоклетству него на лажном исказу као таквом.

набројана лица која могу бити одговорна ако пред судом или у управном поступку дају лажан исказ. (Данас израз „у арбитражном поступку” нема свог практичног значаја.) Међу означеним лицима није наведена и странка те се с обзиром на чињеницу да је чл. 283 сачињен у форми таксативног набрајања, мора узети да је странка намерно изостављена.

4. — Учињена је примедба да би се екстензивним тумачењем чл. 283 под појам сведока могла подвести и странка, пошто је приликом извођења доказа саслушањем странака, она уствари сведок у сопственој ствари. Ова се примедба не би могла прихватити. Екстензивно тумачење одредаба Кривичног законика (6) је допуштено. Али, да ли се екстензивно тумачење може увек применити без обзира на садржину и стилизацију прописа чије се тумачење тражи? Одговор на ово питање премаша предмет који се на овом месту разматра; али довољно је рећи да се таксативан пропис не може екстензивно тумачити. „Таксативно набрајање значи да је редослед случајева, означених у пропису коначно одређен. Ту се дакле, израз и мисао тачно покривају. Према томе, пропис важи само за оне случајеве, који су у њему изричито наведени” (7). Таксативно набрајање искључује, дакле, екстензивно тумачење. Ако то не би било тако, онда бисмо се могли питати: па која је онда сврха доношења таксативних прописа?

5. — Врховни суд НР Србије у наведеној одлуци сматра да је странка која даје исказ приликом извођења доказа саслушањем странака, сведок у својој сопственој ствари и да је доказна вредност исказа странке у свему једнака доказној вредности исказа сведока. Овакво резонување не може се психолошки оправдати. Нико не може бити у правом смислу речи сведок у сопственој ствари, као што не може бити ни судија у сопственој ствари. Такав исказ странке не би био исказ сведока, као што ни такво одлучивање у сопственој ствари не би била одлука судије. То је сасвим природно и друкчије не може бити.

У чл. 219 Закона о кривичном поступку подвучено је да се оштетени и приватни тужилац „могу саслушати као сведоци”. Али, било би погрешно из њега изводити закључак да рецимо приватни тужилац, који је иначе странка у поступку, тиме заиста и постаје сведок. Израз „саслушати као сведоци” (а то важи и за странке у парничном поступку) узет је само у смислу означавања и тих лица као једнога од извора података. Тај израз, међутим, не може значити, нити се може схватити у смислу преображаја тих лица у сведоке.

Наравно, то не значи да је ова установа некорисна. Напротив, мислим да та установа може бити врло корисна упркос својих недостатака, поготово кад нема других доказа. Само треба водити рачуна да се њена доказна вредност не прецењује.

Михаило Митић

(6) Види Срзентић—Спајић: Кривично право, општи део, Београд, 1954, стр. 133.

(7) Види др. Мihallo Vuković: Interpretacija pravnih propisa, Zagreb, 1953, str. 163.